

Oriental Journal of Education

THE ROLE OF THE IDEA OF SOCIALISM WITH THE CHINESE CHARACTERISTICS OF THE NEW ERA IN THE IMPLEMENTATION OF RELATIONS IN THE REGIONS OF CENTRAL, SOUTH AND SOUTHEAST ASIA

Javlon M. Abdazimov

researcher

Tashkent State Oriental University

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: javlonabdazimov@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: ideology, ideological policy, political relations, culture, national values.

Received: 20.04.24

Accepted: 22.04.24

Published: 24.04.24

Abstract: China's cultural and political ideologies are based on the idea of loyalty to historical heritage and traditions, and it is necessary to promote nationalism and identity while preserving ideological and humanitarian principles from the influence of globalization.

For thousands of years, the Chinese nation has experienced periods of rejecting social traditions and modernity and accepting them as a necessary condition for the development of the nation, and since the beginning of the 21st century, the national path of development has been revived and the national ideology of the value system has become popular, which has led to various joint successes with neighboring countries in the region and launched the "One Place, One Way" initiative to realize the idea of development based on the principle of sharing. The "One Space, One Road" initiative was put forward by Chinese President Xi Jinping in 2013 and has become one of the main goals for the implementation of bilateral relations in the region of Central, South and Southeast Asia.

ЯНГИ ДАВРНИНГ ХИТОЙГА ҲОС ХУСУСИЯТЛАРГА ЭГА БЎЛГАН СОЦИАЛИЗМ ҲОЯСИНИ МАРКАЗИЙ, ЖАНУБИЙ ВА ЖАНУБИЙ ШАРҚИЙ ОСИЁ МИНТАҚАСИДА ЎЗАРО АЛОКАЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШДАГИ ЎРНИ

Жавлон М. Абдазимов

тадқиқотчи

Тошкент давлат шарқишунослик университети

Тошкент, Ўзбекистон

E-mail: javlonabdazimov@gmail.com

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: мафкура, мафкура сиёсати, сиёсий муносабатлар, маданият, миллий қадриятлар.

Аннотация: Хитойнинг маданий сиёсий мафкураларида тарихий мерос ва анъаналарга содиқлик ғояси асос бўлиб, унинг глобаллашув таъсиридан мафкурaviй ва инсонпарварлик тамойилларини сақлаб қолиш орқали миллийликни ва ўзига хосликни тарғиб қилиш лозим.

Хитой миллати минг йилликлар давомида ижтимоий анъаналар ва замонавийликни инкор этиш ва миллат тараққиётининг зарурий шарти сифатида қабул қилиш каби даврларини бошидан кечирди ҳамда ХХІ аср бошларидан бошлаб ривожланишнинг миллий йўли жонланди ва миллий мафкура қадриятлари тизими машҳур бўла бошлади, бу эса қўшни минтақа давлатлари билан турли биргаликда мувофақият ва биргаликда фойдаланиш принципага асосланган тараққиёт ғоясини амалда рўёбга чиқариш учун “Бир макон – бир йўл” ташаббусини илгари сурда. “Бир макон, бир йўл” ташаббуси 2013 йилда Хитой раҳбари Си Цзиньпин томонидан илгари сурилган бўлиб, Марказий, Жанубий ва Жанубий Шарқий осие минтақасида ўзаро алоқаларни амалга оширишдаги асосий мақсадлардан бирига айланди.

РОЛЬ ИДЕИ СОЦИАЛИЗМА С КИТАЙСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКОЙ НОВОЙ ЭРЫ В РЕАЛИЗАЦИИ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ В РЕГИОНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ, ЮЖНОЙ И ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ

Джавлон М. Абдазимов

Исследователь

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

E-mail: javlonabdazimov@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: идеология, идеологическая политика, отношения, культура, политические национальные ценности.

Аннотация: Культурно-политические идеологии Китая основаны на идее верности историческому наследию и традициям, и необходимо продвигать национализм и идентичность, сохраняя идеологические и гуманитарные принципы от влияния глобализации.

На протяжении тысячелетий китайская нация переживала периоды отказа от социальных традиций и современности и принятия их как необходимого условия развития нации, а с начала ХХІ века

возродился национальный путь развития и национальная идеология системы ценностей стала популярной, что привело к различным совместным успехам с соседними странами региона и выдвинуло инициативу «Одно место, один путь» для реализации идеи развития на основе принципа совместного использования. Инициатива «Одно пространство, один путь» была выдвинута Председателем КНР Си Цзиньпином в 2013 году и стала одной из основных целей реализации двусторонних отношений в регионе Центральной, Южной и Юго-Восточной Азии.

КИРИШ

Бугунги кунда мамлакатларнинг иқтисодий ва ижтимоий тараққиёт талаблари, халқ оммасининг орзу-умидлари ҳамда бугунги кунда жаҳонда тобора кескин тус олаётган рақобат, узок муддатли давлат бошқаруви ва юртнинг доимий тинчлиги-осойишталигини сақлаш талабларидан келиб чиқадиган бўлса, давлат бошқарув тизими ва бошқарувни амалга ошириш қобилияти соҳасида ҳали камчиликлар кўп ва бу борада бир талай масалалар бўйича фаолиятларни яхшилаш керак. Жамият ҳаётида, ҳақиқатан ҳам, уйғунлик ва барқарорликни, давлат ҳаётида эса узок муддатли тартиб ва осойишталикни таъминлаш учун ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ миллий институтларга, давлат бошқаруви соҳасидаги санъатига, юксак малакали кадр-ҳодимларимизга ишонишимиз зарур. Хитойга ҳос хусусиятларга эга бўлган социалистик тузум афзаллигини янада яхшироқ намоён этмоқлик учун, давлат бошқарув тизими ва бошқарув имкониятларимизни барча соҳаларда модернизация қилиш илгари силжитиш зарур[1, С.132].

Си Цзиньпин ижтимоий-сиёсий жараёнларга таъсири этувчи яна бир омил қашшоқликка қарши ўзининг янгича мафкуравий сиёсатини ҳам ишлаб чиқиб тадбиқ этди.

Хитойга ҳос хусусиятларга эга бўлган социализмни куриш ғояси қашшоқликни оқилона ва жойида тугатишни, шунингдек, бойиш даражаси ўртача бўлган жамиятни барпо этиш вазифаларини амалга оширишда асосий хизмат қилди[2].

Хитой ўзининг миллий шарт-шароитига тўғри келадиган тараққиёт йўлига амал қилмоқда ва халқнинг манфаатини доимо биринчи ўринга қўймоқда. Жаҳон саҳналарида ҳам Хитой ўзининг олийжаноб қадриятларига мос равишда ишлаб қилқинган мафкуравий ғоявий тарғиботлари билан турли лойиҳа ва мақсадлар йўлида илдам қадам ташламақда.

Чет мамлакатлар билан биргаликда мувофақият ва биргаликда фойдаланиш принципи асосланган тараққиёт ғоясини амалда рўёбга чиқариш учун “Бир макон – бир йўл” ташаббусини илгари сурмоқда. “Бир макон, бир йўл” ташаббуси 2013 йилда Хитой раҳбари Си

Цзиньпин томонидан илгари сурилган. Мақсади - Буюк ипак йўли доирасида қўшни давлатлар билан ҳамкорликда “иқтисодий занжирни қуриш”. Бунга эришиш йўлида ҳамкорликнинг тўртта йўналиши - сиёсий маслаҳатлашувлар, йўл алоқалари, савдони осонлаштириш ва пул муомаласи (маҳаллий валютадаги савдо) масалалари қамраб олинади[3].

АСОСИЙ ҚИСМ

Бугунги кунга келиб “Бир макон - бир йўл” ташаббуси ҳамда транспорт-коммуникация соҳасидаги ўзаро боғлиқлик жуда яқин, улар бир-бирини тўлдиради.

Бугунги кунда транспорт инфратузилмасини қурилишида улкан кадамлар қўйиш йўли билан Марказий, Жанубий ва Жанубий Шарқий Осиё минтақасида ўзаро алоқаларни амалга оширишда устуворлик касб этади. Қадимда ушбу вазифани “Буюк ипак йўли” бажарган ва унинг учун энг аввало йўллар инфратузилмаси керак бўлган. Бугун эса транспорт магистраллари бўлган тақдирдагина одамлар бир жойдан иккинчи жойга эркин бориши ва юкларни тўсиқсиз олиб ўтиши мумкин. Хитой темир йўл ва автомагистраллар орқали уни Покистон, Бангладеш, Мьянма, Лаос, Камбоджа, Мўғулистон, Тожикистон ва бошқа қўшни давлатлар билан боғлайдиган объектларга диққат-этибор қаратиб келмоқда. “Бир макон ва бир йўл” қурилишини олдинга силжитишда ушбу лойиҳалар устувор ҳамиятга эга. Фақат шунда биринчи боскич натижаларини барчаси имкон қадар тез яқунланиши мумкин, фақат шунда буюк ташаббуснинг жозибадорлик ва ҳаётий кучи намоён бўлади.

Марказий, Жанубий ва Жанубий Шарқий Осиё минтақасида транспорт-коммуникация тизими соҳасида ўзаро алоқалардаги мураккаб масалаларни ҳал этишда, аксарият мамлакатларнинг умумий муаммоси қурилиш борасида молиявий маблағларнинг етарли эмаслиги билан боғлиқликда. Мавжуд молиявий захираларни жонлантириш ҳамда янги пул тушумларидан тўғри фойдаланиш энг муҳим масала ҳисобланади, “Бир макон бир йўл” ташаббусига жалб этилган мамлакатларда инфратузилмалар қурилишини, шунингдек, ресурсларни ўзлаштириш, ишлаб чиқариш ва молия соҳасидаги ҳамкорлик ҳамда ўзаро алоқаларга дахлдор бўлган бошқа лойиҳа ва объектларни молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадида Хитой “Ипак йўли жамғармаси”ни таъсис этиб, унга дастлабки бадал 40 миллиард АҚШ доллари миқдорида инвестиция киритишни эълон қилган[4]. Шу алоҳида таъкидлаш лозимки ушбу ташаббусдан энг кўп ўзи манфаатдордир, чунки Хитой “Бир макон ва бир йўл” ташаббусини амалга оширишда иштирокчи бошқа мамлакатлар билан ўзаро фойдали ишчан муносабатлар ўрнатади, кўплаб инвестиция ва савдо-сотиқ соҳасида улар билан эркин савдо тармоғини яратишга ҳаракат қилади.

Си Цзиньпин илгари сурган яна бир янги концепция “Бир мамлакат – икки тузум”, ушбу концепсия янги амалий мазмун билан бойитилган бўлиб, мамлакатни бирлаштириш сари олға бошлайди десак тўғри бўлади.

“Бир мамлакат - икки тузум” бу мамлакатни бирлаштириш ишини амалга ошириш мақсадида Тайвань, Сянган ва Аомэнь масалаларини ҳал этиш учун ХКП ва Хитой ҳукумати томонидан илгари сурилган илмий концепциядир. Ушбу концепциянинг асосий мазмуни куйидагилардан иборат: Хитойнинг яхлитлигини асосий шарт қилган ҳолда, мамлакатнинг асосий қисмида социалистик қурилиш давом этади; Хитойнинг ажралмас қисмлари саналган Тайвань, Сянган ва Аомэнда аввал мавжуд бўлган капиталистик тузум ва турмуш тарзи узок муддат ўзгаришсиз сақланади; Тайвань, Сянган ва Аомэнь юксак даражадаги мухториятга эга бўлади. Шу концепция асосида Сянган билан Аомэнь 1997 ва 1999 йилларда мамлакат таркибига қайтади.

Си Цзиньпин 2014 йил 7 май куни Циньминдан партияси раиси Сун Чую билан бўлган учрашувда таъкидлагандек: Биз Тайвандаги ватандошлар жипслашиш борасида самимий иштиёқимизни бўшаштирмаймиз, “Тайвань мустақиллиги” тарафдорларининг Ватанни пароканда қилишга қаратилган ғаразли мақсадларига қарши курашда метин иродаимизни сусайтирмаймиз. Биз Тайвандаги ватандошларимиз тинч-осуда ва бахтли ҳаёт кечириши учун Тайванда ижтимоий барқарорлик, иқтисодий ривожланиш ва аҳоли ҳаёти яхшиланишини чин дилдан истаймиз[5].

ХУЛОСА

Бугунги кунда Тайваннинг Хитой билан бирлашиш масаласидаги турли қарашлари сиёсий можороларга олиб келмоқда, жорий йилнинг бошида 13 январь санасида бўлиб ўтган президентлик сайловлари якунида эса расмий Пекиннинг ушбу жараёнларга қатъий қарши эканлиги позиция шундай дарак берадики Хитой уни ўз суверенинетига бўлган тажовуз сифатида баҳолашга тўлиқ ҳақли.

Шу ўринда жаҳон ҳамжамияти иштирокчи давлатларнинг ушбу ҳолатга берган муносабатлари шуни кўрсатадики Хитойнинг ягона мамлакат сифатида обрўсини қандай баҳолашгани маълум бўлиб қолди.

Мамлакатимиз ушбу жаранларга ўз муносабитини биринчилардан бўлиб маълум қилди. Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлиги 13 январ куни Тайванда бўлиб ўтган президентлик сайловлари юзасидан баёнотида:

Вазирлик Ўзбекистон томони Тайванда бўлиб ўтган сайловлар билан боғлиқ вазиятни диққат билан кузатиб бораётганини маълум қилган.

“Ягона Хитой” тамойилини қатъий қўллаб-қувватлашимиз ва Хитой Халқ Республикаси ҳукумати Хитойнинг ягона қонуний ҳукумати, Тайван эса Хитой ҳудудининг ажралмас қисми эканлигини яна бир бор маълум қиламиз.

Ўзбекистон Республикаси икки соҳил ўртасидаги муносабатларнинг тинч йўл билан ривожланишининг қатъий тарафдори ҳамда ХХР ҳукуматининг Хитойни бирлаштириш

йўлидаги барча саясий-ҳаракатларини қўллаб-қувватлайди[6, С. 53,54]”, — дейилади ТИВ муносабатида.

Хитой ва Тайван муносабатларнинг доирасида, бугуннинг икки тарафи ҳам миллатнинг умумий манфаатлари асосида ҳаракат қилиши ва давр талабларига қатъий амал қилган ҳолда, соҳиллараро муносабатларни тинч ривожлантиришни мустаҳкамлаши лозим. Биргаликдаги ҳаракатларни хитой миллатини буюк мақомда тиклашни амалга оширишга йўналтириши зарур.

Икки соҳили муносабатларининг умумий сиёсий асосини сўзсиз сақлаб қолиш керак. Икки томоннинг ҳам “1992 йилги келишув[7]”ни қўллаб-қувватлагани ҳамда икки соҳил муносабатларининг тинч йўл билан ривожланишини таъминлашнинг энг муҳим омили бўлади.

Бу келишув айнан шуниси билан муҳимки, соҳиллараро муносабатларнинг туб хусусиятини аниқ-равшан белгилаб, у “ягона Хитой” принципини ўзида мужассам этади. Мавжуд чегараланишга қарамадан, Хитойнинг суверенитети ва ҳудудий яхлитлиги ҳеч қачон бўлинмас. Тайвань бўғозининг икки қирғоғи бир мамлакатга қарашли, иккала соҳилда яшайётган халқлар бир миллатга тегишли. Хитой албатта икки қирғоқ ўртасидаги келишмовчиликларни батамом бартараф этиш, тинч ривожланиш йўлидан қатъий бориши ва бор қуч-қайрат билан соҳиллараро муносабатларнинг тинч ривожланиши бўйича барқарор тизим яратиши муқарар.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Си Цзиньпин. Давлат бошқаруви тўғрисида. – Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2021. – С. 132.
2. <https://dknews.kz/ru/okno-v-kitay/175203-pobeda-kitaya-nad-absolyutnoy-bednostyu-luchshee>
3. https://uza.uz/uz/posts/bir-yol-bir-makon-yangi-tashabbuslar-yangi-imkoniyatlar-va-yangi-muloqot-maydoni_529159?q=%2Fposts%2Fbir-yol-bir-makon-yangi-tashabbuslar-yangi-imkoniyatlar-va-yangi-muloqot-maydoni_529159
4. <https://rus.err.ee/202290/kitaj-nameren-vlozhit-40-milliardov-dollarov-v-novyj-shelkovyj-put>
5. <https://mfa.uz/uz/press/news/2024/tayvan-bilan-bogliq-vaziyat-xususida---35195>
6. Хайдаров Х. Ислохатлар қонуниятлари. – “Ўзбекистон” НМИУ, 2010. – С.53,54.
7. Социализм с китайской спецификой вступил в новую эпоху // Правда. – 2017. – 10 окт.